

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICO-PRACTICA
DE

REGVLIS
GENERALIORIBVS
CIRCA VENAESECTIONEM
OBSERVANDIS.

QVAM
AVSPICE DEO PROPITIO
CONSENSV ATQVE AVCTORITATE FACVLTATIS MEDICAE
PRAESIDE

VIRO ILLVSTRI EXCELLENTISSIMO EXPERIENTISSIMO
DN. IOANNE IVNCKERO

MEDICINAE DOCTORE EIVSDEMQUE PROFESSORE
PVBLICO ORDINARIO

H. T. DECANO SPECTATISSIMO

DOM. PATRONO PRAECEPTORE AC PROMOTORE SVO
PIE AETERNVM DEVENERANDO

IN ALMA REGIA FRIDERICIANA
PRO GRADV DOCTORIS

SVMNISQVE IN MEDICINA HONORIBVS AC PRIVILEGIIS DOCTORALIBVS
RITE CAPESSENDIS

AD DIEM XXVII APRIL. ANNO MDCCLI.

PVBLICE DEFENDET

AVCTOR

JACOBVS FRIDERICVS SANDER

KOENDRINGA-BADA DVRLACENSIS.

HALAE MAGDEBYRGICAE,
TYPIS IOANNIS CHRISTIANI HILLIGERI ACAD. TYPOGR.

DISSERTATIO IN ANATOMIA MEDICO-PRACTICA

DE

REVELIS
A SON ALTESSE SERENISSIME
GENEALITÄT & MEDICINIS
MADAM VENTURINA
DESSAUNDIS

LOVIT

AVSSICE PEO PROBITO

CONCORDIA AIOE AN KALINE JALVITATIS MEDICAE

FANNIAT PNDIVASSERENDI

KINO ILLSTAT FACILLISSIMO EXAMINISSIMO

A CONSTAT DE ANOMIA

DI. JOHANNES VINCENZO

MEDICINAE DOCTOR ET PVDIVITAE PROFESSOR

IN PVDIVITIA

DOM. PAVLO FACILLISSIMO EXAMINISSIMO

IN ALMA PVDIVITIA FACILLISSIMO EXAMINISSIMO

PRO GRADU DOCTORIS

AVSSICE IN MEDICINA HONORIS AC PVDIVITAE DOCTORALITAE

INTE CAUSANDI

AD DEM ANTI ANNO MDCCCL

AVSSICE DEBENT

AVCTOR

JACOBVS FRIDERICVS SANDER

XOENDEINGA-BLOD NYRACKENSIS

AVSSICE MAGISTRORVM

HUIS IOHANNIS CHRISTIANI HILGERTI ANNO 1799

A SON ALTESSE SERENISSIME
M A D A M E
MADAME CHARLOTTE
LOVISE

MARGRAVE DE BADE ET HACHBERG,
LANDGRAVE DE SAVSENBERG,
COMTESSE DE SPONHEIM
ET

EBERSTEIN,
DAME DE ROETLIN, BADENWEILER,
LAHR ET MAHLBERG
&c. &c. &c.

MADAME
A SON ALTESSE SERENISSIME
MADAME
MADAME CHARLOTTE

LANDGRAVE DE HESSE,
PRINCESSE DE HERSFELD,
COMTESSE DE CATZENELLENBOGEN
DE DIETZ, ZIEGENHEYN, NIDDA,
SCHAVMBOVRG, ISENBOVRG
ET BYDINGVEN

&c. &c. &c.

PROIECT de VOTRE
DAME DE ROYALTE
LAIR ET MANIERES
Abordé DUN PRINCE, qui fait les
delices de ses sujets, qui vous tenace, au
tenue en 20 tout ce que n'admirons pas

MADAME,

PROsterné aux Pieds de VOTRE
ALTESSE SERENISSIME j'ose
LUI, présenter les prémices de
mes etudes & de mon zèle.

Adorée D'UN PRINCE, qui fait les
délices de SES sujets, qui nous retrace, qui
réunit en SOI tout ce que nous admirons dans
SES

SES ILLUSTRES AIEUX, VOUS partagés
avec LUI, MADAME, & SA gloire, & nos
hommages & notre amour. Que je serois
heureux si VOTRE ALTESSE SERENIS-
SIME du faite des grandeurs ou SA haute
naissance, SES Vertus & nos voeux L'ont
élevée, ne dédaignat pas de jeter un regard
favorable, sur ce temoignage public de la
profonde vénération avec la quelle je suis,

MADAME
DE VOTRE ALTESSE SERENISSIME

à Halle ce 21. Avril
1751.

le très humble, très obeissant & très
souis serviteur & sujet

SANDER.

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICO - PRACTICA
DE
REGVLIS GENERALIORIBVS
CIRCA VENAESECTIONEM
OBSERVANDIS.

SYNOPSIS.

- I. Quaedam huic tractationi praemittenda §. I - V.
- II. Venaesectionis praeservatoriae regulae §. VI - XI.
- III. Venaesectionis curatoriae regulae §. XII. usque ad finem.
 - a) in morbis potissimum quantitatis §. XIV - XXX.
 - b) in morbis potissimum qualitatis §. XXXI - XLVII.
 - c) in morbis motuum a) deficientium §. XLVIII - L. b) excedentium §. LI - LII.

§. I.
Vsitatum quidem, & nostris praecipue temporibus fere perpetuum est, ut iis, de quibus agimus, materiis *definitio* praemittatur: quoniam autem vel ipsis rusticis risum moveremus, si in venaesectione definienda verba facere & artificialem istam sanguinis e vena missionem explicare vellemus, praetermitti ista consuetudo optimo jure potest.

A 2

§. II.

§. II.

Venaesectio, si rationaliter instituitur, sanitatis ergo administratur. Hinc tantum non semper plethorae imminuendae dicatur. Hac ex causa non solum, sed etiam quia in sequentibus omnes ferme propositiones plethora innituntur, convenire puto, quid sit illa, significare. Est itaque *plethora* sanguinis abundantia, naturalem hujus ad motum proportionem, & vice versa motus ad sanguinem laedens.

SCHOL. Definitur alias plethora, quod sit sanguinis justo major copia. Hac cum definitione meam convenire, facile percipitur. Nam si proportio sanguinis ad motum, & hujus ad illum naturalis esse debet (h. e. quae in statu sano praesto est) legitima sanguinis quantitas adsit, oportet. Hinc si illius justo major adest copia, laeditur debita ejusdem proportio ad motum & motus ad sanguinem.

§. III.

Talis effusio sanguinis vel admittitur plethorae tantum imminuendae causa, hinc *venaesectio evacuatoria*; vel administratur, nullis ad sensum propter plethoram praesentibus extraordinariis motibus, & ad hos praecavendos, hinc *prophylactica* seu *praeservatoria*; vel instituitur ad morbos curandos, hinc *curatoria* dici potest. In morbis curandis Auctores distinguunt venaesectionem in *derivatoriam* & *revulsoriam*. Sub priori intelligunt illam, quae in vicinia partis affectae administratur, e. g. si in angina *raninae* secantur; sub posteriori autem, quae in parte remota instituitur; v. g. si in apoplexia venam in pede aperimus.

SCHOL.

de generalior. circa venaesect. observandis regulis. 5

SCHOL. Placet aliis venaesectionem prophylacticam definire per talem, qualem ad sanitatem conservandam admittimus. Quum vero hanc definitionem graves premant difficultates, aliam substituendam esse existimavi. Namque si venaesectionem ad sanitatem conservandam administramus, in statu sano versemur, necesse est. Si sanitate fruimur, motus sanguinis progressivus legitime atque libere succedit. Ad legitimum sanguinis circulum requiritur debita ejusdem quantitas (per princip. physiolog.). Sed si sanguinem in statu sano mittimus, debita illius quantitas tollitur, adeoque motus progressivus ejusdem & sanitas laeditur. Quis vero non videt, venaesectione prophylactica id praestari?

§. IV.

Regula est propositio, secundumquam varia modificantur (*) De venaesectione itaque regula est propositio, secundumquam illa modificatur. Hujus primariae modificationes quod sint administratio & ommissio ejusdem, quisque facile perspicit. Ex priori oritur regula de venaesectione instituenda, quam *affirmativam*; ex posteriori autem insurgit regula de venaesectione omissenda, quam *negativam* vocare placet.

(*) Vid. DARIES *Institut. Jurisprud. univers.* p. 61.

§. V.

His praemissis, ad scopum nostrum accedimus, & quemadmodum dissertationis titulus promittit generatim regulas circa venaesectionem observandas; sic illas esse vel affirmativas vel negativas de venaesectione prophylactica & curatoria, ex §pho III. & IV. patet. Hinc de illis in sequentibus mihi erit agendum.

§. VI.

Si sanitas conservari, & eadem laesa restitui debet, se-et excretiones legitime succedentes requiruntur. A-ctus hi se- & excretorii, quando debite absolvuntur, supponunt legitimum sanguinis circulum. Hic juvatur naturali sanguinis ad motum, & hujus ad illum proportionem. Quae omnia ex Physiologicis & Therapeuticis constant. At talem sanguinis ad motum, & motus ad sanguinem proportionem laedit *plethora* (§. II.). Quam cum removeat venaesectio (§. I. II.) patet, *eam, praesente plethora, siue prophylactice, siue curatorie utiliter institui posse.*

SCHOL. Quo ipso tamen animus non est suadere, ut venaesectio prophylactica temere administretur. Quum loco illius sanguinis abundantia alia adhuc ratione imminui potest, v. g. labore quotidiano, ac parca diaeta lenibusque laxantibus. Conf. §. XI.

§. VII.

Venaesectio praeservatoria administratur in statu plethorico, attamen placido ac quieto (§. III.). Hicce status dupliciter potest considerari. Namque vel talis est, quo sanguinis missione iam adfueimus, vel non. Si prius, *pono regulam de tali venaesectioe affirmativam.* Etenim adest plethora, qua praesente venaesectio utiliter instituitur (§. praeced.). Porro firma constat experientia, gravia venaesectiois prophylacticae alias adfuctae, nunc vero omiffae, consecraria, ut sunt congestiones, haemorrhagiae minus salutes &c. alia via praecoccupari non posse, utut optima eaque multa in consilium vocentur medicamenta. Talia consecraria, quum inni-

innitantur plethorae & consuetudini venam secandi, illa imminuenda, huicque satisfaciendum est, observando regulam de ejusmodi sanguinis ventilatione affirmativam.

SCHOL. Mecum hic consentit Illustris JVNCKERVS, Praeceptor pie aeternum devenerandus in *Chirurg. Tab. LXVII. de venaesectioe* p. 475.

Insuper hic conferri meretur *Diff. de morbis ex intermissa venaesectioe.* Quae habita fuit sub praesidio Illustris ALBERTI.

§. VIII.

Regula, §ho praecedente exhibitā, hominibus, vitam sedentariam & otiosam degentibus, quam optime est commendanda, praecipue studis incumbentes religioni sibi ducant, istam regulam non observare. Etenim ad duo illa motiva, §. VII. nominata, accedit ad huc, quod omnes ejusmodi homines plethoram adhuc multum copiosiorē generent; dum in nullo faciei sudore panem suum comedunt. Ergo eo curatius missio sanguinis instituatū necesse est. Praeterea eo ipso humoribus spissitudinem inferunt. Quae, uti ex Pathologia constat, sanitatem destruit, & hinc resolvenda est. Facilius autem resolvitur, si non adeo magna est humorum copia (*). Atque haec imminuitur venaesectioe (§. I. II.). Qua de causa etiam ex hoc fonte patet, praedictos homines, salva sanitate, regulam, §ho praecedente datam, negligere non posse.

(*) Conferantur §. §. XXIX, & XXX.

§. VIII.

Feminae, si iam iam mensum cessationem expertae sunt, salva in futurum sanitate prophylacticam venaessectionem aduetam omittere non possunt. Caret enim nunc & in posterum natura fluxu mensium, ceu beneficio & fine secundo, sanguinem abundantem subtrahendi. Hinc multo magis plethora augetur. Quamobrem nominatae mulieres, si sanitate frui cupiunt futura, sanguinem prophylactice mittere debent. §. VII.

SCHOL. I. Hoc theorema quod etiam ad feminas in utero gerentes, & menstruo fluxu tum privatas, neque minus ad male menstruatas adplicari possit, quilibet, vel me non monente, perspectum habebit. Conf. §. XVIII.

§. X.

Senes, quo altiore aetatis gradum attingunt, eo maiori studio regulae, §. VII. datae, satisfaciant. Nam tales homines, fere omnes, negligunt corporis exercitationem, gaudentque rigidiori & densiori corporis peripheria. Hinc sudore non facile quicquam de sanguine consumunt, insuperque cibis eupeptis ac bene nutrientibus vescuntur: Sie wollen sich in ihren alten Tagen etwas zu gute thun. Quamobrem plethoram non solum multo magis alunt, sed & humorum spissitudinem inducunt (VIII.). Duo haec momenta eo magis increbescunt, quo seniores fiunt. Ergo est in aprico, eiusmodi homines, quo altiore aetatis gradum, eo maiori cura sanguinem praeservatorie mittere debere (§. VII. VIII.).

SCHOL. I. Quae mala senes ob intermissam talem sanguinis ventilationem incurrant; ac e contrario quibus bonis illa debite obser-

de generalior. circa venaesect. observandis regulis. 9

observata fruantur, vid. b. m. FRIDERICI HOFFMANN.
Oper. physico-medic. Tom. II. Sect. II. Cap. XIII. p. 177. & Tom.
V. p. 293. seqq. Diff. de magno venaesfectionis ad vitam sanam
& longam remedio. Edit. in folio.

Sic accusabat aliquando in *Collegio clinico celeberrimi JVNCKE-*
RI senex quidam, sexaginta circiter annorum, periculosam
haemoptysin, ex intermissa venaesfectione adsueta, quia alias
sanus fuerat, ortam; a qua etiam post largam sanguinis ven-
tilationem iterum liberabatur.

SCHOL. II. Inficias quidem ire nolo, dari adhuc plures venam
prophylactice secandi occasiones. Sed quia ex adductis il-
las intelligendas spero, subsistere hic non dubito.

§. XI.

Adgrediar igitur alterum divisionis §. VII. mem-
brum, quo nimirum venaesectio non est adsueta. *Hic*
eum praeservatorie instituere opus non esse credo. Quo-
niam plethora, saltem aequae felici successu, alia ratione
imminui potest, quae data est in scholio ad §. VI. ac ve-
naesfectione, quippe in posterum non adeo secure ne-
gligenda. Et cum consuetudo, tanquam primum
sanguinem prophylactice ventilandi motivum (§. VII.)
abit: eo distinctius patet, de venaesfectione praeserva-
toria minus adsueta regulam valere negativam.

§. XII.

Prolatis regulis de sanguinis prophylactica missio-
ne, ad illas, quae venaesfectionem curatoriam docent,
nie convertam (§. V.). Haec adfligente morbo admittitur
(§. III.) Vbi quidem iidem respectus de consuetudine
& desuetudine, qui §. VII. & XI. positi sunt, considera-
ri possent: at quum in omnibus, qui sequuntur, morbis,
B venae-

venaesectionem requirentibus, haec cum fructu institui queat, licet consuetudo non semper vrgeat: moneo tantum, hanc praesentem novum superstruere motivum venaesectionem instituendi.

§. XIII.

Curatoria venaesectione administratur ad morbos tollendos (§. III.). Morbi primario pro causa materiali agnoscunt vel humorum abundantiam seu iusto maiorem copiam, vel eorundem vitiosam qualitatem, vel tandem vitium motuum pro causa primaria habent. Priores dicuntur *morbi potissimum quantitatis, posteriores potissimum qualitatis, & ultimi motuum.*

SCHOL. Ordo, quem in sequentibus servare conveniet, postulat, vt illam praemisimus morborum divisionem. Quae est Excellent. JVNCKERI. Conf. eiusdem *Consp. Patolog. Tab. II.* Constituit *Vir Celeberrimus* adhuc quartam morborum classem pag. 19. cit. *Tab.* Quam tamen intactam reliquentes errorem commississe non velimus; dum regulae de sanguinis missione, respectu trium morborum generum erudendae, facile etiam ad hanc classem possunt adplicari; & quia in non paucis eiusdem classis morbis venam aperire nullius est vsus. Nostrum igitur tantummodo est, morbos quantitatis & motuum pertractare, referendo eos ad sanguinis ventilationem.

§. XIII.

In morbis *potissimum quantitatis* humorum iusto maior adest copia (§. anteced.) ergo & sanguinis. Hinc praesens est plethora (§. II. in schol.). Haec in statu morbofo nulla via aequae facile ac venaesectione imminui potest;

de generalior. circa venaesect. observandis regulis. II

potest; dum praecipue laborem continuum commode exercere non valent. *Qua de causa morbis potissimum quantitatis, facile curandis inseruit venaesectio (§ 1. II.).*

SCHOL. Obiiceret quis scarificatione sanguinem imminui posse, id quod concedo. Interim scarificatio est modus sanguinem subtrahendi venaesectio multum operosior, saltem aequo operosus, & tamen non aequo bene sanguinem subducit.

Interim hisce non velim, vt statim vel in levissimis morbis ad venaesectioem confugiamus, ne ansam demus naturae, vt frivolis causis & calibus eandem iterum vrgeat.

§. XV.

In plethora sanguinis missio vtiliter instituitur; dum proportionem naturalem motus ad sanguinem laedit (§. VI.). Jam plethora commota, quia in celeriori ac impetuosiori abundantis sanguinis circulo consistit, proportionem motus ad sanguinem legitimum multo magis destruit. Et hinc patet, *quod in plethora commota venaesectio adhuc plus conducatur.*

SCHOL. Experientia fretus opponere aliquis posset, facta in plethora commota sanguinis ventilatione, sanguinem maiori adhuc impetu ferri. Sed suadeo, vt venaesectio largiori manu instituat, & tunc temperantia adhibeantur. Quae facta sanguinis imminutione praestabunt, quod ante illam efficere non possunt.

§. XVI.

Haemorrhagiae, vt ex Pathologicis constat, aut sunt salutes aut minus tales. Posteriores sunt haemoptysis, vomitus cruentus, mictus cruentus, haemorrhagia vteri & certo respectu varices manantes. *In his curan-*

curandis regula de venaesectione affirmativa primum obtinere potest locum. Namque oriuntur vel dilatatione vasorum vel eorundem disrptione. Utraque efficitur sanguinis abundantis celeriori atque impetuosiore cursu per vasa; dum hac ratione parietes canalium fortius distenduntur (per princip. Patholog.). Ergo producit plethora commota haemorrhagias minus salutare (§. XV.). Qua de causa illarum curationi quam optime inservit ventilatio sanguinis (§. cit.).

SCHOL. I. Negare quidem nolo, plethoram valde adgravantem inferre quoque posse haemorrhagias minus salutare; frequentius vero faciliusque eas a plethora commota induci, credo. Interea quod in hisce malis venaesectio administrari debeat, quando sanguis non satis copiose est egressus, neminem, qui negat, fore, puto.

SCHOL. II. Haemorrhagia vteri, quae abortum praecedit, abortiva audit. Huiusmodi sanguinis profusio qua ratione praecipi possit venaesectione, videatur in *Diff. de venaesectione, abortum praeservante* sub praesidio Illustr. ALBERTI ventilata.

§. XVII.

Demonstratio, §pho praecedente data, in totum ad varices manantes applicari non potest. Hinc alia est fruenda. Videlicet: varices indivulsum comitem habent valde impeditum sanguinis per venas regressum. Quem efficere potest plethora admodum gravans, neque minus illum aliunde forte inductum adhuc magis retardare; quia parietes venarum non adeo robustos forte distendit, & hoc ipso actionem illorum in sanguinem contentum non parum debilitat. Quae tamen ad sangu-

fanguinis vegetum circulum per venas requiritur integra. Hinc patet, quod & in curandis varicibus maxime conducatur venaesectio (§. I. II.).

SCHOL. Varices admodum familiares sunt gravidis in pedibus. Et hoc mirum non est; quia multoties plethoricae sunt insuperque moles vteri sanguinis recursum per venas impedit, premendo vasa iliaca & cruralia venosa.

§. XVIII.

Haemorrhagiae salutares, quas Pathologi salutant haemorrhagiam narium, menses, haemorrhoides & lochia, tales sunt, quatenus legitime succedunt. Hinc earum suppressio, ut & imminutio in relatione ad debitum fluxum nullam corpori adferunt salutem. *Tali suppressioni ut & imminutioni tollendae inservire potest venaesectio.* Supprimuntur enim haemorrhagiae salutares, si sanguis per ea vasa, e quibus fluunt, progredi non potest. Progressus sanguinis per ista vasa impeditur, si actio vasorum in contentum sanguinem debilitatur. Hoc efficit plethora, praecipue commota, distendendo parietes vasorum. Qua de causa in suppressione haemorrhagiarum salutarium referenda conducit sanguinis per sectam venam missio (§. VI. XV.). Quod erat primum propositionis membrum.

Plethora efficere potest haemorrhagiarum salutarium suppressionem (per membr. antec.). Sicut autem earumdem imminutio in relatione ad suppressionem est minus & a majore ad minus valet consequentia: ita plethora etiam producere potest haemorrhagiarum imminutionem. *Qua*

de causa & in hac expedienda auxilium fert venaesectio. (§. I. II.). Quod erat alterum.

SCHOL. I. Notae sunt feminae plethoricae, quibus menses imminuti facta sanguinis ventilatione mox copiosius fluere inceperunt. Neque vlli alienum erit Medico, quod multoties in suppressio mensium fluxu revocando venaesectio, & quidem in pede instituta, suam conferat symbolam.

SCHOL. II. Foret quispiam, qui me contradictionem protulisse accusaret; dum (§. XVI.) ex plethora haemorrhagias deduxi, & nunc earundem suppressionem. Sed velim, vt attendat diversos gradus, quibus ejusmodi sanguinis abundantia in vasa agit. Et tunc perspiciet, quod plethora vehementer vrgens & commota profusiones sanguinis producere possit, & non adeo commota suppressionem haemorrhagarum.

§. XIX.

Plethora, praesertim commota, haemorrhagias salutare imminuere, quin suppressere potest (§. anteced.). Ergo si ejusmodi sanguinis fluxuum imminutio & suppressio jam aliis, quibuscunque ex causis, inductae sunt, confirmet augeatque easdem, necesse est. *Hinc curatio morbi utriusque inservire potest sanguinis missio* (§. VI. XV.).

SCHOL. I. Quod hoc & penultimo sp̄ho demonstratum est, eo curatius in suppressis & imminutis lochiis observari debet, quo certius adest plethora, eaque non raro laboribus, ad Partum praegressis commota, & quo graviora sanguis lochialis retentus in utero, tono non parum nunc labefacto, efficere potest mala v. g. sanguinis stases, profundas inflammationes.

SCHOL. II. Praeterea admodum frequens est utilitas venaesectionis in imminutione & suppressione haemorrhagarum salutarium,

rium, id quod inde patet, quia tantum non semper plethoram inferunt (§. IX.).

§. XX.

In commotione hæmorrhoidum externarum sanguis fructuose e secta vena solet mitti. Num hæc fiunt in vasis hæmorrhoidalibus externis, quæ angustioris sunt diametri. Hinc sufficienter sanguinem, si abundat, fundere non possunt (*), adeoque plethoram adhuc relinquunt (§. II. in Schol.). Quamobrem in hæmorrhoidibus externis conducere potest venæsectio (§. VI.).

(*) Consentientem hic habeo Excellent. D. JUNCKERVM in *Consp. Med. Theoretico-Pract. Tab. de Hæmorrhoidibus extern.* p. 78. dicentem: „externæ (hæmorrhoides) vero, ob vasa „minutiora, quantitate vix aestimanda conspicuæ sunt.

§. XXI.

Omnis congestio subtrahitur venæsectione. Est enim illa nihil aliud, nisi affluxus sanguinis versus aliquam corporis partem naturali major. Ex hydraulicis autem constat, fluida eadem vi mota, eo plus ferri, ubi minus inveniunt impedimentum. Verum sanguis in vasis contentus antecedens consequentis cursum non parum impedit. Qua de causa hic copiosius eo movetur, ubi ille removetur. Ergo si istum versus locum fit congestio, & in hoc sanguis educitur: sanguis versus hunc largius fluat, necesse est. Sed hac ratione affluxus ad istam partem major fieri, immo in totum tolli potest, adeoque etiam congestio. Quamobrem in aprico est, venæsectionem subducere congestionem (§. I.)

Schol. Crederet quispiam, datam de congestione definitionem
justo

justo esse angustiore; dum, uti prima fronte apparet, congestiones lymphaticas, serosas & mixtas comprehendere non videtur. Sed perpendendum, quod congestio fiat vasis advehentibus; quae omnia ex arteriis oriuntur, & quidquid continent, ex illis accipiunt. (Excepta sola vena portae, quae ex arteriis ortum suum non trahit, & simul officio arteriae fungitur. Interim etiam in hac nulla datur congestio sine affluxu sanguinis naturali majore.) Hinc, si in iisdem vasis congestio fieri debet, sanguis in arteriis copia naturali majori adferatur, oportet. Ergo quaelibet congestio dici potest sanguinis affluxus versus aliquam partem naturali major.

§. XXII.

In curatione congestionum vtiliter possumus uti venaesectione, quia sanguinis affluxum versus quandam corporis nostri partem naturali majorem deducit (§. praeced). Hinc quo magis augetur ejusmodi sanguinis adpulsus, eo vtilius sanguinis missio instituitur. Sanguis autem vberius ad locum aliquem corporis nostri ferri potest, si abundat. Abundat vero praesente plethora (§. II. in Schol.). *Qua de causa in tollendis congestionibus, si plethora urget, optime convenit observare regulam de venaesectione affirmativam (§. XXI).*

§. XXIII.

Affluxus sanguinis in congestione versus locum aliquem corporis nostri naturali major talis est non solum respectu vberioris sanguinis quantitatis, sed etiam ratione impetus illius fortioris. Hunc sanguinis adpulsus plethora commota adhuc magis adauget, tam ratione quantitatis, id quod ex paragrapho praecedente intelli-

gi

gi potest, tam respectu impetus fortioris. Nam plethora commota consistit in celeriori sanguinis abundantis circulo (§. XV.). Impetus vero cujuscunque corporis moti eo major est, quo celerius fertur, non neglecta tamen eiusdem massa (per princip. physic.). *Quamobrem luce meridiana clarius est in tractandis congestionibus, urgente plethora commota, sanguinis ventilationem, eamque largam, maxime conducere (§. XV. XXI. XXII.).*

Conferatur hic scholion ad §. XV.

§. XXIII.

Congestio infert statum morbosum (§. XXI.). Qui eo magis increbescit, quo nobiliores & ad vitam sanitatemque necessarias congestio affligit corporis nostri partes. Eiusmodi partes maxime in capitis cavitate ac pectoris continentur. Hinc congestio versus caput & pectus morbum reddit grauiorem. *Quamobrem in congestionibus, a modo dictis locis revocandis, eo curatius instituenda est missio sanguinis (§. cit).*

SCHOL. I. Et quidem in pede; dum sanguis versus partem venae incisam largius fluit (§. XXI.) hincque a partibus superioribus ducitur. Ex quo fonte insimul patet, venae sectionem vix non semper securius in pedibus, ac alibi, insitui.

SCHOL. II. Congestiones quum multoties venae sectioni prima vice administrandae occasionem praebeant: e re esse iudicarem, hic tempus determinare, quo talis sanguinis missio primum sit admitenda: sed quia *Auctor Diss. de aetatis ratione habenda Medico praecipue circa venae sectionem* sub Praesidio JII. BVCHNERI habitae, aetatem iuvenilem constituit; hac opera superfedere possum. Interea autem moneo, ut quidquid de administratione venae sectionis in antecedentibus, dixerim

C

xerim

xerim, dixeroque in sequentibus, illa aetate vel praesente, vel jam jam praeterita assumi, velim.

§. XXV.

Vfus ventilationis sanguinis artificialis, saevientibus in abdomine congestionibus, non exiguus vel ex sequente theoremate patebit. Si sanguis iusto copiosius & impetu naturali fortiore in vasis, tunicas ventriculi perreptantibus, fertur, illorum parietes non parum distenduntur (§. XVI.). Talis tensio efficit sensationem ordinaria majorem; quam semper sequitur motus proportionatus (*). Hicce motus in ventriculo vomitorius esse potest. In congestione ad ventriculum sanguis iusto copiosius, & impetu naturali fortiore in vasis eiusdem fertur (§. XXIII.). Hinc congestio ad ventriculum potest excitare vomitum. Ergo ad *hunc sistendum iuvat observare regulam de venae sectione affirmativam.* (§. XXI.).

(*) Vid. Celeberr. KRUGERI Zweiter Theil der Natur-Lehre p. 79. seq. & sub Illius Praesidio ventilat. Diss. D. de CHAVFÉPIE de lege naturae, quod in corpore animali sensationem excipiat motus sensationi proportionatus.

SCHOL. Huiusmodi vomitus familiaris est hypochondriacis & hysteris, quia in utroque malo facile oritur congestio ventriculi versus, ob sufflaminatum, vel saltem impeditum sanguinis in viscere quodam venae portae connexo circulum. Non minus aliquando hoc vomitu corripiuntur gravidae; id quod mirum non est, si sanguis alias per uterum excernendus, nunc retinetur, ac ideo solito largius ad ventriculum geritur. Vbi eadem incommoda, quae congestio, producere potest. Et hinc patet, quo male sibi hocce vomitu laborantes consulunt, si vomitoriis, purgantibus, aromatibus aliisque calidis sese liberare cupiunt. Quod alias, saltem minus peritis, adeo absconum non videtur.

§. XXVI.

§. XXVI.

Febris ob solam plethorae imminutionem excitata a Pathologis vocatur *continens* (*). Cuius curationi *venaesectione quam optime inservit*. Pro causa enim materiali agnoscit sanguinis abundantiam iusto maiorem. Hac itaque imminuta, imminuatur febris continens necesse est. Iam *venaesectione* subtrahit de sanguine (§. I. II.). Qua de causa in febre continente maxime convenit servare regulam de *venaesectione* affirmativam.

(*) Consentit hic Excellent. JVNCKERVS I. §. XX. c. Tab. LVII. & LVIII.

Neque longe recedit b. m. HOFFMANNVS I. c. Tom. II. p. 105. 106.

§. XXVII.

Febris *continens* finitur, uti ex Pathologicis constat, vel uno die, vel tribus quatuorve, vel septem diebus. Prima dicitur *febris ephemera simplex* seu *diaria*; secunda *plurium dierum*; tertia *synocha* five *continens κατ' ἐξοχήν dicta*.

Conf. iterum Celeberr. JVNCKERVS I. §. antec. c.

§. XXVIII.

In febre continente κατ' ἐξοχήν dicta prae reliquis requiritur *venaesectione*. Nam omnes ejusmodi febres sanguinem abundantem habent causam materialem (§. XXVI.). Jam cum febris continens κατ' ἐξοχήν dicta tempus longius ducat, quam ephemera simplex & plurium dierum (§. antec.) sequitur, abundantiam sanguinis in illa esse majorem ac in his. Nam quo parcius est sanguinis quantitas, eo citius potest subigi & vice versa. Ergo in curatione febris continentis, κατ' ἐξοχήν dictae, sanguinis missione

fione plus, quam ephemeræ simplicis & plurium dierum, opus est.

SCHOL. Licet venæsectio in ephemerâ simplici utilis, (§. XXVI.) institui tamen eandem, nullius est necessitatis; quia morbus hicce brevi, facili atque felici decurrit successu.

§. XXVIII.

Ad fluiditatem sanguinis multum contribuere vegete succedentem ejusdem motum progressivum, non nemini Medicorum ex Physiologicis gnarum fore, persuasum habeo. Verum plethora cum circulum sanguinis non parum retardare possit, justo fortius resistendo vi cordis & arteriarum: palam fit, eam fluiditati contrarium, nimirum spissitudinem, seu sanguinis consistentiam naturali crassiore, inferre posse. Quam obrem quia morbos curare est eorumdem causas tollere, *venæsectio in corrigenda sanguinis spissitudine primum ferre potest auxilium* (§. I. II.).

SCHOL. I. Quid spissitudo inter morbos? quum potius eorumdem causa existat; objiceret quispiam. Respondeo ex mente BOERHAAVII. vid. ejus *Aphorism. de cognosc. & curand. morbis* §. I. *Proleg.* „morbus est conditio corporis humani, quæ actiones vitales, naturales vel & animales lædit. Quis hanc conditionem spissitudini denegare possit, nescio.

SCHOL. II. Insuper ad spissitudinem inferendam excernenda a plethora retenta (§. VI.) multum quoque valent.

§. XXX.

Non solum si spissitudo a plethora ut causa proficiscitur (§. præced.) sed etiam, si alia ratione inducta est, utilis esse potest venæsectio. Nam in spissitudine sanguis iusto

sto crassior est (§. cit.). Hic vasa, e quibus haemorrhagiae salutare fluunt, rite permeare non potest. Hinc earundem suppressio vel saltem imminutio, atque hoc ipso plethora, inducuntur (§. XVIII. & IX.). Qua de causa in resolvenda spissitudine, a plethora ut causa quantumvis primum non inducta, venae sectio usui esse potest (§. §. cit.).

SCHOL. Quod spissitudo humorum multoties suppressionem haemorrhagiarum salutarium efficiat, experientia nos docet; si consideramus subiecta, quae ut plurimum hoc morbo laborant: sunt enim homines, otiosum & sedentarium vitae genus degentes, quo sibi spissos comparant humores.

Conf. Excellent. JVNCKERIVS. §. XXc, Tab. VII. XIII. XV.

§. XXXI.

Praelibatis morbis potissimum quantitatis, eosdem potissimum qualitatis aggrediar. Morbum, qui pro causa materiali vitiosam humorum crasin primario agnoscit, nominavi potissimum qualitatis (§. XIII.). In febribus, (excepta continente,) ut & morbis lymphatico-ferosis, causam materialem primario in vitiosa humorum mixtione consistere, quis Pathologorum denegabit? Hinc de iis in proxime sequentibus erit agendum.

SCHOL. Saepe laudatus celeberr. JVNCKERVS adnumerat morbis potissimum qualitatis adhuc vitia primarum viarum. Vid. Eius *Consp. Patholog.* Tab. II. p. 19. Quorum tamen mentionem eam ob causam non feci, quia vitia primarum viarum fere nunquam postulant sanguinis missionem, & si qua indigent, circumstantiae facile videri possunt ex adductis & adducendis.

§. XXXII.

Febris, cuius causa materialis depravata humorum

rum crasis est, & quae sine intermissione adfligit, *continua* audit. Febris continua *primaria* est, si eiusdem causa morbifica adhuc cum sanguine in circulo movetur, *secundaria*, si statim sub initio in stasim deducta est. Talis materia stagnans atque stasi detenta est vel sanguis, vel ejus pars lymphatico-serosa, si prius, febris continua *secundaria* fit *inflammatoria*. Si stasis lymphatico-serosa in pulmonibus, faucibus ac viciniis contingit, oritur febris *catarrhalis*; eaque *maligna*, si materia stagnans peioris est indolis, sin secus, *benigna*.

SCHOL. Si quis diceret: febrem continentem etiam esse posse febrem secundariam, eamque inflammatoriam, me contradicentem non habebit. Interea hic eiusmodi subordinationem febrium generalem placuit instituere; dum febres secundariae frequentius inferuntur ab humorum qualitate vitiata.

§. XXXIII.

In omni febre continua primaria, praesente plethora, venaesectio est instituenda, & quidem in principio principii. Namque hujus febris causa materialis est materia noxia (§. anteced.) qua sublata, febris potest curari. Removetur autem actibus se- & excretoriis. Quemadmodum & Therapia generalis & specialis docet. Ergo quo liberius actus hi se- & excretorii succedunt, eo melius materia morbifera potest removeri & morbus tolli. Atqui se- & excretiones, si libere succedere debent, legitimum sanguinis motum progressivum requirunt. Hic iuvatur illaesa proportione sanguinis ad motum & hujus vicem in versam ad illum (§. VI.). Verum hanc proportionem destruit plethora (§. II.). Quae venaesectio administrata tollitur (§. I. II.). Ergo in omni febre continua primaria, praesente plethora, valet regula de sanguinis

guinis missione affirmativa. Et hoc est primum propositionis membrum.

Venaesectio in continua febre primaria instituitur, ut se- & excretiones facilitentur (per membr. praeced.). Jam secretiones materiae noxiae in primis hujus febris diebus contingunt. Ergo sub initium febris continuae primariae, si urget plethora, vena secetur, oportet. Quod erat alterum.

SCHOL. I. Quae damna immineant, si post initium febris sanguis mittitur. Vid: in b. m. STAHLII *Diff. de venaesectioe in acutis* § LXVII. Conferatur etiam Illustr. JVNCKERVS I. §. XX. c. Tab. LIIX. p. 488.

SCHOL. II. Et hinc est, quod velim, ut etiam in febre continente statim sub initio vena aperiatur. Quamobrem patet, *praeterlapso ejusmodi febrium initio regulam de venaesectioe valere negativam.*

§. XXXIII.

Pestis, febris maligna, epidemica, petechialis, hungarica, purpurea, scarlatina, variolosa, morbillosa & huius generis quocunque nomine insignita habent pro causa materiali materiam corpori nostro noxiam atque infensam (per princip. patholog.). Hujusmodi materia, saevientibus hisce morbis, cum humoribus est commixta; alias ab illis secerni non possit. Hoc tamen contingere Therapia specialis docet. Praeterea non ejus, cuius humores nostri, est qualitatis; sin secus, non possit esse corpori nostro noxia ac infensa. Ergo est vitiosae qualitatis, & si humoribus nostris commiscetur, eorundem ut inducat vitiosam qualitatem, necesse est. Febris autem, quam vitiosa humorum qualitas, seu, quod idem puco

duco, depravata crasis, provocat, & quae sine intermissione adfligit, continua est (§.XXXII.). *Qua ex causa praedicti morbi sunt febres continuae.*

§. XXXV.

Febres continuae sunt primariae, si earundem causa materialis cum sanguine in motu progressivo adhuc versatur (§.XXXII.). Jam Pathologia docet, causam materialem februm, §pho praecedente nominatarum, in circulo cum sanguine adhuc esse constitutam: *quam ob rem in aprico est, morbos illos §.XXXIII. relatos esse febres continuas primarias.*

SCHOL. Equidem videri posset cuidam, febrem petechialem, purpuream, scarlatinam, variolosam & morbillosam esse febres continuas secundarias; quia eruptis exanthematibus in stasin deducta est causa materialis. Sed velim, ut attendat, quae de febribus secundariis §. XXXII. dicta sunt; & tunc contrarium perspiciet.

§. XXXVI.

Morbi, quorum mentionem fecit (§.XXXIV.) sunt febres continuae primariae (§.anteded.). *Ergo exposcunt illi, ut venaesectio, si urget plethora, in principio sui principii administratur, & praeterito jam iam initio omittatur (§.XXXIII.) & schol. ad hunc §.*

§. XXXVII.

Cuilibet feбри inflammatoriae mitigandae, concomitante plethora, inservit venaesectio. Producit enim hanc febrem inflammatio alicuius corporis humani partis (§.XXXII.). Quae est affluxus sanguinis versus locum quendam iusto largior, ob stasin ibidem haerentem. Hinc quo copiosior est eiusmodi sanguinis affluxus, eo maior

mator oritur inflammatio, eoque magis vrget febris inflammatoria. Iam, si plethora adest, dictus sanguinis accessus fit copiosior. Ergo in omni febre inflammatoria mitiganda, praesente plethora, venaesectio, quia illam imminuit, (§. I. II.) est instituenda.

§. XXXVIII.

Sanguinis locum versus inflammatum justo copiosior affluxus exacerbatur febrem inflammatoriam (§. anteced.). Si inflammatio occupat partem corporis admodum sensibilem, excitatur ejusmodi copiosior sanguinis adpulsus; quia illam partem valde irritat, & ideo sanguinis largiorem accessum ad hanc partem invitat. Talis sanguinis adpulsus mitigari & refrenari potest venaesectio 1) imminuendo sanguinis quantitatem (§. cit. II.) deducendo eundem ab inflammata parte (§. XXI.).

Qua de causa in aprico est, febrem, inflammationi partis admodum sensibilis supervenientem, exposcere venaesectioem, licet plethora non urgeat.

COR. Ergo si plethora urget, sanguis eo curatius mittatur (§. XXXVII.)

§. XXXVIII.

Venesectio in febre inflammatoria interdum repeti debet. Namque durat ejusmodi morbus tam diu, quam diu inflammatio vrget. Et quo major est haec, eo magis affligit ille. Inflammatio vero adest, si affluxus sanguinis ad aliquem locum naturali largior faevit, obstatin ibidem haerentem; & quo fortius hic intenditur, eo magis crescit illa. Fortior ejusmodi sanguinis adpulsus in febre inflammatoria remanere potest, facta licet venaesectio 1) si haec sanguinem sufficienter non edu-

D

xit,

xit, II) si inflammatio admodum sensibilem pro sede sua agnoscit partem. Et hinc est, quod in febre inflammatoria, positis hisce circumstantiis, venaesectio sit repetenda. Quae omnia ex §. §. XXXVII. & XXXVIII. intelligi possunt.

SCHOL. Febris biliosa, & quae dysenteriae accedit, inflammatoris adnumerantur & quidem jure. Attamen credo; medicamenta causam irritantem, in intestinis & circa eadem haerentem, corrigentia & evacuantia in illis morbis plus praestare, quam sanguinis per sectam venam missio; praecipue in febre dysenterica, quia vix non semper sanguis in hoc morbo cruenta alvi deiectione est exhaustus.

§. XXXX.

In inflammatione sanguis aliudue fluidum stasi detinetur (§. XXXVII.). Quae, si illa felicissime succedere debet, discutienda est atque expedienda. Hoc juvat sanguinis adpulsus etiam largior (dummodo non transgrediatur modum) detrudendo moleculam post moleculam. Quibus consideratis, cognitu est facillimum: quod in inflammatione, quae non adeo sensibilem partem affligit, absente insuper plethora, aliaque causa, admodum copiosum sanguinis adfluxum forsitan invitante, venaesectio noceat; dum adpulsus sanguinis debilitat (§. XXXVIII. no. 1.) quo tamen opus est ad stasin solvendam. *Hinc & in febre, tali inflammationi superveniente, valet regula de venaesectioe negativa.*

§. XXXXI.

In febre catarrhali maligna pars sanguinis lymphatico-ferosa, quae loco quodam, §. XXXII. dicto, stasi detinetur, & ipsam febrem excitat, peioris est indolis (§. cit.).

(§. cit.) Haecce indoles, non neglectis forsitan aliis adfectionibus, consistit in acrimonia quacunq̄ue. Hinc ejusmodi stasis partem, quam occupat, vi acrimoniae graviter irritat; adeoque huc versus inflammationem non levem excitare potest (§. XXXVIII.). Quae inflammatio eo gravior fit, si partes adfligit admodum sensibiles (§. cit.) et, si sanguis abundat (§. XXXVII.). Quamobrem intellectu non adeo difficile esse judico, quod, *quid quid de venaesectioe in antecedentibus respectu februm inflammatoriarum demonstratum est, etiam in febre catarrhali maligna valere possit.* Nimirum conducit venaesectio I.) si febre catarrhalem malignam plethora comitatur (§. XXXVII.) II.) si stasis causae materialis acris sedem habet partem sensibilem, etiamsi non vrgeat sanguinis abundantia (§. XXXVIII.). III.) si, misso iam sanguine, inflammatio pertinaciter continuat, quin increbescit, vnde cunq̄ue sustineatur: venaesectio est repetenda (§. XXXVIII.) IV.) si stasis materiae acris, subtilis in parte contingit minus sensibili ac insuper abest plethora aliave causa copiosorem sanguinis affluxum forte invitans: tunc non opus est venaesectioe (§. XXXX.).

SCHOL. I. Si quis negare vellet, stasin, de qua agimus, catarrhalem partes adfligere posse valde sensibiles; ille perpendat, quod membrana, laryngem, intus praecipue, investiens, vt & reliquae ejusdem partes internae, exquisita gaudeant sensibilitate. Quam etiam ceteris colli partibus in totum nemo denegabit. Et hinc est, quod in febre catarrhali maligna, angina, quae in genere inflammatio partium colli internarum dicitur, symptoma sit frequentius. Conf. Excellent. JVNCKERVS l. §. XX. c. Tab. LXXII. p. 592.

SCHOL. II. Angina, quae internas laryngis partes occupat, periculosissima

iosissima existit, & *cynanche* vocatur. Ergo quid circa administrandam venaessectionem in febre catarrhali dictum est (quia tantum valet, si inflammatio quaedam vrget) id maxime observandum venit in *cynanche*.

§. XXXXII.

Licet in febre catarrhali benigna acrimonia tanta non sit quam in maligna, (§. XXXII.). Attamen dubium prorsus non est discussum, quin etiam in illa inflammatio, quantumvis levior, oriri possit. Stasis enim, quae in ista febre occurrit (§. cit.) multifariam affluxum sanguinis naturali majorem excitare potest, adeoque & inflammationem (§. XXXVIII.). Quae pro conditione loci, quo stasis facta est, & sanguinis abundantis copia, majora accipit incrementa (§. §. XXXVII. & XXXVIII.). *Qua de causa in febre catarrhali benigna venaessectio, quemadmodum in maligna, utilis, quamvis minori gradu, esse potest. (§. §. cit.).*

COR. Ergo quod No. IV. §phi anteced. dictum est, eo curatius hic observari meretur.

§. XXXXIII.

Febris catarrhalis talis quidem est, quatenus catarrhum, seu stasin lymphatico serosam circa fauces earumque vicinia agnoscit comitem (§. XXXII.) sed credo, non neminem esse affirmaturum: causam eiusdem morbi materialem non totam talem subiisse stasin. Hinc ex parte vna cum sanguine in circulo adhuc mouetur. Et eatenus febris catarrhalis est febris continua primaria (§. cit.). *Ergo in febre catarrhali ita considerata venaessectio, si qua opus est, quod fit praesente plethora (§. XXXIII.*

XXXIII.) *in principio principii est admittenda* (§. cit. & schol. ad hunc §.).

SCHOL. I. Ex hisce clarum fore puto, quod in febre catarrhali venæsectio, si requiratur, sub initio optime administretur; & quod illo præterito ad talem sanguinis ventilationem hujusque repetitionem non adeo facile sit progrediendum, nisi quidem vehementer urgeat inflammatio.

SCHOL. II. Si quis, quae hic annotavi, ad febres quoque inflammatorias applicare non abnuerit, me plane consentientem habebit.

§. XXXXIII.

In febre lenta & hectica regula de venæsectione tam affirmativa tam negativa discretivo iudicio accipienda est. Quoniam & lentam febrem, & hecticam producit infarctus aut itafis humorum in viscere quodam, hujusve plane corruptio; infarctum autem visceris auget plethora, debilitando parietes vasorum; ergo & ejusdem corruptionem, neque minus febrem lentam & hecticam. Quae de causa venæsectio, quum de plethora subtrahat, (§. I. II.) in modo dictis morbis usui esse potest.

Infarctus alicujus visceris involvit impeditum fluidi per idem progressum. Quem fovere potest paupertas sanguinis, quia debitam vasorum in contentum enervat actionem: agunt enim vasa debite in sanguinem, si hic legitime resistit. Sanguis sic reagit, si naturali adest copia. Infert vero sanguinis inopiam venæsectio, absente plethora instituta (§. I.). Ergo addit infarctui visceris nova incrementa, eoque ipso hujus corruptioni & febre lentae & hecticae (per membr. antec.). Hinc in hisce morbis, si nulla urget plethora, valet regula de venæsectione negati-

gativa. Porro vires in febribus lentis & hecticis jam jam deficient. Hinc si sanguis mittitur, non urgente plethora, adhuc debiliores redduntur. Ergo etiam ex hoc fonte patet, venaesectionem in ejusmodi febribus, absente plethora, non conducere. Interim non dissimulandum, in causa consuetudinis venaesectionem requiri, & ex duabus jacturis minimam esse praeferendam. Si enim venam secamus extra paroxysmum, hunc bona felicitate avertimus & sic sanguinis longe maiorem consumptionem cavemus.

SCHOL. I. Quod febris lenta & hectica pro causa agnoscant alicujus visceris infarctum, aut plane corruptionem, affirmat Lixcell. JVNCKERVS l. §. XX. c. Tab. LXIX. & LXX. Neque negat b. m. HOFFNANNVS l. c. Tom. II. p. 175. dicens: „deinceps eminens est lentarum & hecticarum (februm) differentia respectu utriusque causae: in illis enim vitium magis in fluidis & incipiente mala dispositione solidae cujusdam partibus; in his vero solidae potius patiuntur, & ipsa jam labes, aut magna corruptela adest visceris.

SCHOL. II. Si quis negaret, sanguinem in febre lenta & hectica praeternaturaliter abundare posse: velim, ut consideret, quod non adeo raro suppressionem haemorrhagarum e. g. haemorrhoidum, mensium &c. modo dicti morbi sequantur.

SCHOL. III. Hectici vere & autumno, annuente experientia, gravius adfiguntur, aut quasi novus accedit febrilis paroxysmus. Hinc suadeo, ut imminens utroque aequinoctio, si plethora urget, imo consuetudo tantum adest, ejusmodi aegrotantium sanguis mittatur.

§. XXXXV.

Februm intermittentium quilibet paroxysmus ordinarie solvitur sudore. Hinc singulis vicibus sanguis im-

imminuitur. Ex quibus patet, febres intermittentes quales nullam expoſcere venaeſectionem, licet etiam plethora quodammodo urgeat.

Schol. Diceret quiſpiam: febres reliquas quoque ſolvi ſudore, adeoque de ſanguine detrahere, & venaeſectione non indigere. Quod contra §. §. antecedent. Sed velim, ut perpendat, haec febres non adeo facile, uti quidem intermittentes, ſuccedere neque ſemper a graviore vitae periculo liberas eſſe. Atque ideo in ejuſmodi febribus, ſi ſanguis abundat, miſſio ejuſdem eſt adminiſtranda (§. XXXIII. XLIV.).

§. XXXXVI.

Reliqui adhuc ſunt, inter morbos potiffimum qualitatis referendi, adfectus lymphatico-ſeroſi (§. XXXI.). Hi conſiſtunt in vitioſa lymphae & ſeri qualitate (§. cit.). Et lymphae & ſerum corrumpitur impeditis impuritatibus & excretionibus, impedit vero eaſdem plethora (§. VI.). Ergo hac ratione in curandis affectibus lymphatico-ſeroſis valet regula de venaeſectione affirmativa. (§. I. II.).

§. XXXXVII.

Plethora producere poteſt morbos lymphatico-ſeroſos (§. anteced.) ergo etiam eoſdem, licet primum ortum ab illa non duxerint, augere. Hinc ejuſmodi morborum curationi, quantumvis plethorae primum non debeantur, tamen inſervire poteſt venaeſectio.

Schol. I. Quod eo curatius obſervandum eſſe, duco, quum ipſa lymphae & ſeri miſcela vitioſa plethoram inducere valet; dum haemorrhagias ſalutares aliasque excretiones conſiſtentia ſua craſſiore ſufflaminare poteſt (§. XXX.).

Schol. II. Afflictiones venereae morbis lymphatico ſeroſis annumerantur, & quidem merito. Sed num in iuſdem adhuc leviori.

rioribus, si vrget plethora, venaesectio utilis sit, nec ne? dijudicari potest, composita lite: an facta sanguinis ventilatione virus venereum intimius cum humoribus communicetur, vel non.

§. XXXXVIII.

Tandem ad morbos motuum mihi est progredendum (§. XIII.). Motus, qui in corpore nostro contingunt, aut in defectu peccant, aut in excessu. Ex priori oriuntur *morbi motuum deficientium*; ex posteriori vero *excedentium*.

SCHOL. Defectum motuum hic intelligo talem, qualem experimur, in apoplexia, hemiplexia, paralyfi &c. excessum autem eorundem, eum, qui vrget in affectibus spasmoticis v. c. hemicrania, podagra &c.

§. XXXXIX.

Nervos, organa motus constituentes, demonstrant Anatomici & Physiologi; vbi praecipue in considerationem veniunt cerebrum, cerebellum, medulla oblongata ac spinalis. Quibus ergo partibus male adfectis, rite peragi non valet motus; hinc in defectu peccare potest. Plethorae male afficiendi vis est cerebrum, cerebellum, medullam oblongatam & spinalem, inferendo ipsi sanguinis aliufue humoris stagnationem, stasim, quin extra vasationem (§. XVI. XIX. & schol. ad §. XXI.). Ergo plethora inducere valet morbos motuum deficientium. *Quamobrem, hac conditione posita, ad curandos motuum deficientium morbos iuvat venaesectio.* (§. I. II.).

§. L.

Plethora morbos motuum deficientium efficere potest (§. praeced.) ergo etiam eosdem, utut alia causa inductos,

ductos, augere. Hinc ad tollendos motuum deficientium morbos, licet a praesente plethora, ut causa sub initium non oriundos, conducit sanguinis per sectam venam missio.

SCHOL. I. Id quod solite observari debet, si ejusmodi morbos congestio sanguinis versus partes §. XLIX. nominatas, comitatur. Quae & si vehementer urget, venaesectionem exposcit (§. XXI.) sanguine quantumvis non abundante.

SCHOL. II. Catarrhus suffocativus refertur ad morbos motuum deficientium. Quem tamen dicta (§. XLIX. & L.) perfecte tangere non videntur; quoniam involuit materiae serosae irruptionem in pulmones, conjuncta harum debilitatione. Sed, si etiam taceam, quod prima hujus mali causa tantum non semper in capite lateat, uti in reliquis motuum defectibus. Conf. Excellent. JVNCKERVS I. §. XX. c. Tab. CXVIII. p. 908. tamen proderit venaesectio in catarrho suffocativo sub determinatis (§. §. citatis) circumstantiis.

§. LI.

In statu plethorico sanguis in parietes vasorum vi agit naturali majori (§. XXIII.). Huic actioni aequalis oritur sensatio, eaque eo major fit, quo sensibiliorem occupat partem. Verum hac ratione plethora naturam invitat ad morbos motuum excedentium. *Qua de causa illa praesente in ejusmodi morborum curatione valere potest regula de venaesectioe affirmativa (§. I. II.).*

§. LII.

Plethora causam spasmodum materialem praebere potest (§. praeced.). Hinc etiam iisdem, ab alia fortasse occasione dependentibus, incrementum addere. Ex quibus patet, *venaesectionem morbis motuum excedentium curandis, licet praesens plethora eos primum non intulerit, inservire posse.*

E

SCHOL.

SCHOL. I. Hicidem, quod superius contra §. XV. monitum, opposi possit. Nimirum: administrata in talibus morbis venaefectione augeri motus. Sed & hic eadem, quae, Spho citato, valet responsio.

SCHOL. II. In affectibus podagricis curandis & avertendis primum tenet sanguinis ventilatio. Sic notus est vir, sexaginta circiter annorum, qui alias ad minimum bis per annum, duabus, tribus quatuorve hebdomadis podagra graviter laboraverat, nunc vero, admissa post duorum semper mensium intervallum venaefectione, nihil vel saltem parum podagrae sentit.

§. LIII.

Hae sunt generiores regulae, quae complectuntur venaefectionem in statu sano & morbofo administrandam. Agendum quidem mihi adhuc foret, de venaefectione in morbis complicatis dirigenda; sed puto, id facile ex demonstratis in morbis simplicibus posse colligi. Praeterea affirmativam de venaefectione regulam praecipue monstravi, certe persuasus, negativam illa posita, quemlibet facile posse determinare. Habeo igitur DEO T. O.

M. gratias devotissimas pro viribus clementissime elargitis atque concessis.

TANTVM.

NOBILISSIMO ATQVE DOCTISSIMO
DISSERTATIONIS
AUCTORI

S. D. P.

PRAESES.

Primo quidem intuitu videri posset, ac si TVAE dissertationis thema, utpote saepius coctum & recoctum, ulteriori inquisitione & ventilatione esset indignum: verum enim vero, qui praxin rationalem intimius paululum osculantur, nulla dubitatione concedent, difficile admodum esse de problemate isto judicare, in cujus explicatione & resolutione artis doctores quolibet fere tempore fuerunt discrepantes. Quae discrepantia potissimum ex eo fonte derivanda est, quod in statuendis morborum causis hypotheses admodum sibi contrarias fovere & soluerint & etiam num soleant. Quae absorta inde oriuntur facile intelligent, qui consulerant canonem, quod diversarum de una eademque re sententiarum, sibi invicem contrariarum, unica tantummodo possit esse vera. Non est hujus loci, ut exemplis illustretur, damnatum illud, quod ex falsa indicatione, de venae sectione formata, in genus mortalium redundat. Jam vero gaudeo, TE NOBILISSIME CANDIDATE, hanc materiam quovis modo discrete & judiciose pertractasse. Caeterum maximopere laetor, quod exemplo TVO conjunxeris ea, quae in artis salutaris detrimentum pluribus saeculis per socordiam Medicorum separata fuerunt: chirurgiae puto cum medicina connexionem. Quemadmodum enim jam Argentorati omnes operationes chirurgicas propria manu, testibus Virorum in arte celeberrimorum, optime peregisti; ita ex eo quoque tempore, quo nosceris fuisse, singularem industriam exhibuisti, praecipue autem in utraque arte fidelis mihi & semper paratus fuisse consuevit, id quod pauperes civitatis incolae testantur. Redi igitur in patriam praeeptis tam medicis quam chirurgicis optime imbutus, & in re publicae ornamentum ac utilitatem age ubique feliciter.

Dabam Halae Magdeburgicae die 21. April.

Anno MDCCLI.

PRAENOBILISSIMO AC DOCTISSIMO
DISSERTATIONIS
AVCTORI
AMICO SVO LONGE AESTVMATISSIMO
S. P. D.
PETRVS, SAMVEL, de CHAVFEPIE.
HAMBVRGENS. ART. SALVT. CVLT.
OPPONENS.

Magna equidem cum animi voluptate, non tamen sine omni repugnantia, ad numerum accedo amicorum, qui TIBI de die, quo vitae academicae finem imponis, quo elegantissimum TVAE eruditionis exhibes Specimen, quo denique summos in Medicina jam diu promeritos obtines honores, gratulantur. Quo majora enim TVAsunt merita, quo sincerior TVVSe est animus, & quo jucundior TVA mihi semper fuit consuetudo, eo majori me abitus TVVS afficit tristitia. Vix commodum rescivi, quod ex TVO usu contingere mihi potuisset, cum jam vasa colligis & in patriam festinas. Eruditis quibus me delectasti colloquiis carebo, spes enim TE amplius fruendi evanescit. Patienter feram oportet, quod impediri non potest. Summa vero TE etiam absentem colam observantia, & integerrimo TE nunquam non prosequar amore. Fausta semper ac prospera ut TIBI quaecunque contingant, ex intimis cordis opto penetrabilibus. Felicem TIBI faustamque dissertationis doctissime a TE elaboratae defensionem non tam opto atque foveo, sed auguror potius, & plane praevideo. Gratulor TIBI ex animo, summae industriae ac indefessi TVI & plane improbi laboris fructus dulcissimos, gratulor praeclarum eruditionis TVAE specimen, gratulor TIBI denique summos artis machaoniae honores. Admodum autem TVA, candidate Doctissime atque Amicissime, delector in me voluntate, quam ex publica mihi demandata oppositione, haud obscure mihi perspicere licet. TIBI gratias pro ea ago maximas, eamque ut tuearis, & TVI amantissimum redamare ne graveris, enixe rogo atque abscreo.

Vale.

Halle, Med. Diss. 1744-59
VD 18

ULB Halle
002 830 671

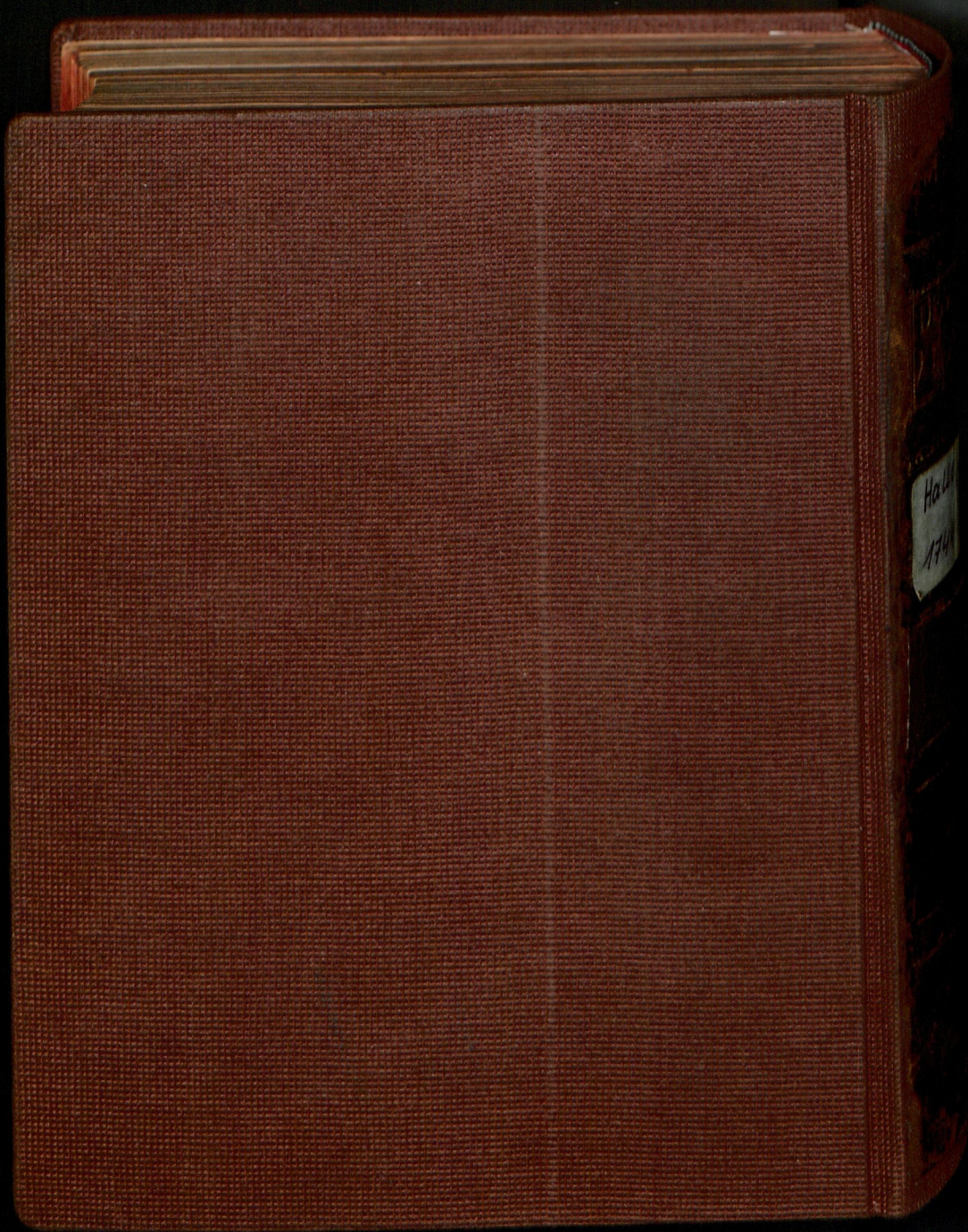
3

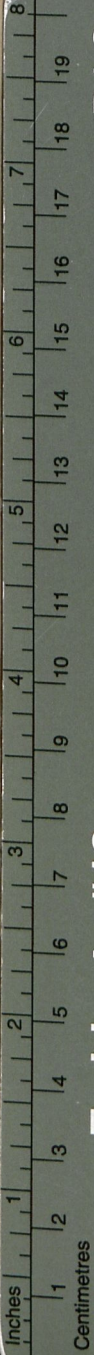

TA90C

Rebo

B.I.G.

Farbkarte #13

AVGVRALIS MEDICO-PRACTICA
DE
EGVLIS
RALIORIBVS
ENAESECTIONEM
SERVANDIS.

QVAM
CE DEO PROPITIO
AVCTORITATE FACVLTATIS MEDICAE
PRÆSIDE
CELLENTISSIMO EXPERIENTISSIMO
NNE IVNCKERO
TORE EIVSDEMQUE PROFESSORE
BVLICO ORDINARIO
DECANO SPECTATISSIMO
LACEPTORE AC PROMOTORE SVO
ERNVM DEVENERANDO
REGIA FRIDERICIANA
RADV DOCTORIS
A HONORIBVS AC PRIVILEGIIS DOCTORALIBVS
RITE CAPESSENDIS
XXVII. APRIL. ANNO MDCCLI.
VBLICE DEFENDET
AVCTOR
FRIDERICVS SANDER
DRINGA-BADA DVRLACENSIS,
LAE MAGDEBVRGICAE,
CHRISTIANI HILLIGERI ACAD. TYPOGR.